

nyében, de végre megtudta, hogy a négy K-nak nincs köze a gránátos ezredhez, de van köze az ötödiknek: a Kaisernek.

Gránátos uniformisba vetette hát magát és lovon ülve, délcegen elővezette ezredét az apai örömben úszó császárnak.

Vilmosunk azt hitte, hogy ezzel Lujza királyné emlékének és a gyűlöletes modern nőknek is igazságot tett és új társadalmi kérdések felé fordította császári szemét. Ám a német nők nem tekintették ezt egyoldalú ügynek: az adjon istenre fogadj isten dukál. És mondtak is „neki olyan jó napot”, hogy valószínűleg elfelejti a prédikációt, ha újból kedve kerekednék a nőt a négy K életére utalni.

Válaszuk a február 24-én a császárné védősége és aktív részvétele mellett megnyílt kiállítás: „Die deutsche Frau in Haus und Beruf. Ez a maga nemében páratlan kiállítás nem azt akarta mutatni: mit *tudnak* a nők produkálni, hanem mit produkálnak ma a *házban* és a házon kívüli hivatásban. Nem a női alkotóképesség mérlege akart lenni, hiszen akkor nem szorítkozhatott volna Németországra és nem mutathatta volna be a nő mindennemű munkájának legszerényebb termékeit is, hanem csupán az alkotás mutató tetejét. Úgy ahogy megcsinálták *ezt* a bámulatos kiállítást, válasz volt a nagy úrnak: „Hiába mondod, hogy csak az otthon a nő helye, nézz körül: a kolóniában ép oly kevésbé nélkülözhetetlen bennünket, mint hadsereged kórházaiban, a laboratóriumokban ép oly szükségük van ránk, mint országod kereskedelmében és iparában. A cseléd nem dolgozik otthon, azaz nem a maga otthonában, a földművesasszony sem, a posta, távirat és telefon nélkülözhetetlen női személyzete, a színeszet, alkotó művészet munkása mind, mind rég kilépett a négy K szűk keretéből és gyökeret vert abban a talajban, amelyben felséged szerint csak hímű virág teremhet, holott: az *ember* talaja, megél ime belőle és rajta nemcsak a férfi, hanem a nő is.”

A kiállítás tiszteletet parancsolt a német nőnek és legnagyobb elismerést azokkal szemben, akik *ezt* a nők részéről fejedelmi választ megfogalmazták. Organizatori genie a „Frau Eommerzienrat” Heyl. Az ő koncepciója alapján építette fel sok száz asszony a kiállítás csodaművet, az ő szervezési tehetsége teremtette elő a sok százezernyi márka költséget. Egy hét alatt 165.000 márkát jegyzett csupán néhány olyan cég, amelynek főképen női vevőköre van. Irigykedve szemlélhettük, hogy ott kint legalább mint vevőt megbecsülik a nőt. Vajjon a mi iparunk és kereskedelmünk is százezrekkel támogatná a nők ilyen feministikus demonstrációját? Külön feljegyzésre érdemes sikere a kiállításnak, hogy a kiállítások tradíciójától eltérően teljesen készen várta a megnyitást.

A kiállítást egy óriási sikerű kongresszus egészítette ki, amely a német asszonyok mozgalmának hű tükörképe volt. A mozgalom minden árnyalatát képviselték az asszonyok ezrei, akik a nevelés, oktatás, a pályaválasztás, a nemi erkölcs, a politikai egyenjogúsítás stb. stb. kérdéseit tartalmazó előadásokban és hozzászólásokban vitatták meg.

A kongresszus a német nőmozgalom diadalünnepe

A német nők válasza.

Írta: *Bédy-Sdvwimmer Rózsa.*

A császár 1910-ben nagy ősenek, Lujza porosz királyné születésének századik évfordulóján beszédet mondott a nő igaz hivatásáról. Dédanyját állította a német nő erényeinek mintaképéül a komisz utódok elé, akik nem érik be a négy, rossz nyelvek szerint öt K kultuszával (Küche, Kinder, Kirche, Kleider – Kaiser) hanem közjogokért küzdve, ki akarnak lépni a közélet, férfiaknak fentartott, mezejére. Pont a dédanyjában találta a közélettől irtózó nő ideálját. Luiza királynéban, aki politikailag is tartotta a lelket kétségbeesett férjében, s aki maga kereste fel Napóleont – valószínűleg, hogy a négy K-ről társalogjon vele.

Nos, a császár odadörögvén a modern nőnek, békésen megpödrte híres bajuszát és a nagy nap emlékére leánykájának, Viktoria Lujza hercegnőnek – egy gránátos ezredet ajándékozott. A kis hercegnő nagy zavarban lehetett, hol is helyezze el gránátosait: a konyhában, a gyerekszobában, templomban, vagy ruhaszekré-

volt s a birodalom kancellárja a kongresszus tagjait házában megvendégelve, joggal gratulálhatott *dr. Bäumer Gertrudnak*, a német nőszövetség kitűnő elnökének ahhoz, hogy neki sikerült a „Sammlungspolitik”, amiben a kancellár úr minden erőlködése ellenére édes-kevés eredményt mutathat fel. A kongresszusnak hatezer tagja volt, úgy hogy háromezer embert befogadó teremben délutánonként meg kellett ismételni az előadásokat. Ugyanez volt a sorsa az esti üléseknek és a nagyszerű ifjúsági gyűlésnek is.

Bámulatos kitartás és fegyelem uralkodott az egész idő alatt, amiben a berlini Sociale Hilfsschule für Mädchen ifjú növendékei közül kikerült teremrendezőségnek nagy része volt. A fiatal leányok korán reggel a helyszínén voltak és késő éjjel térhettek csak haza. Mégis rendületlenül és jókedvűen kitartottak egész héten át ami nemcsak nekik, hanem az őket ettől a munkától és a „késői hazamenéstől” nem féltő szüleiknek is dicséretére válik.

A kongresszus anyagát sajtó alá rendezik. Hangelatát, lelkesedését, hatalmas erejét a könyv nem tükrözheti vissza, az mindazok emlékében marad fenn, akik a kongresszuson résztvehettek. A külföldi nőmozgalmat mint hallgatók számosan képviselték. Magyarország részéről Rosenberg Augusztá, mint a Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének képviselője vett részt a kongresszuson. Kivüle még Sebestyenné-Stettina Ilona, Véges Andrásné, Pogány Paula, Kammerer Ernőné, Ágoston Petemé, Fuchs Malvin, dr. Ágoston Péter, Balassa Béla és e sorok írója hallgatták a kongresszus tárgyalásait. Bár többen is meríthettek volna a tanulságok e bő forrásából.

A császár furcsán érezhette magát, amikor a felesége védősége alatt álló kiállítás megtekintésén tudatára jött a rendezés jelentőségének. Felesége kiállításán – azoknak az egyesületeknek az összeállítása, amelyek munkájában a császárné résztvesz – megszámlálhatta, hogy a 64 egyesület közül egy se fér bele a négy K dícsötött keretébe. És amikor arról értesült, hogy a belügyminiszter, Berlin polgármestere és a berlini egyetem rektora a kongresszus megnyitó ünnepén nagyhangzú szavakkal hódoltak a nőmozgalomnak, tán észrevette, hogy nagy úr tátong a való világ és a császári meglátás és belátás között.

Micsoda ereje a német asszonyoknak, hogy a császárnéval karöltve megtaníthatták erre a császárt!
